

KAS ON RASKE TEHA HÄSTI?

Igasugune lastele suunatud kultuur on luksus ning selle olemasolu näitab ühiskonna heaolu taset – mida paremal järjel ühiskond, seda enam hoolib ta sellest, et pealekasv oleks vaimselt avardunud ning jagaks sootsiumi sees teatud väärtusi, teatud koode, nende lugemisviise. Eesti on teoreetiliselt sellesse faasi jõudnud, et asjaga tuleks tõsiselt tegelda, aga mingit teadlikku programmi ja liikumist kindlas, valitud suunas praktiliselt pole – vaid entusiastid, vaid projektid. Muidugi, kultuuri eripära (kaunite kunstide tähenduses) seisnebki selles, et ta ei taha ülevalt alla juhtimist, vaid areneb, tekib omasoodu, just nimelt looja tegevuse tulemusena.

Nõndaks siis – meie ainuke institutsionaalne lasteteater on Nukuteater. Teised teevad, kuidas jaksavad ja saavad – väga häid asju on tulnud VATilt ja NO-teatrilt ning tegelikult püüavad peaaegu kõik suuremad teatrid ikka ka ajuti lastele midagi pakkuda. Aga – ja see on valus aga – lapsega neid asju vaatamas käies olen hoomanud, et tohutult palju tehakse meeolukat ja liikuvat pealiskaudsust. Mõnikord lausa haltuurat, enamasti siiski professionaalset meelelahutust. Mõtlesin, et need on nagu multifilmid laval, aga siinkohal teen ma liiga eesti multifilmile, mis on väga heal tasemel – meie multifilmimeistrid on suutnud ka viimastel aastatel üllatada pärlitega ning teinud kogunisti korralikke sarju. (Äsjagi linastus neli uut animatsiooni, millest kõik polnud ehk otse lastele suunatud, aga igatahes sellised, et lapski neid nautida saab – need on sellised head piiri peal seisvad asjad, mis seovad laste ja suurte inimeste maailmu, mis siis, et tõlgendustasandid on erinevad.) Sedasama ei saa kahjuks öelda laste- ja nukulavastuste kohta. Probleemist kirjutas hiljuti pikemalt Aare Toikka („Ajage lapsed ka nutma.“ Sirp 3. III 2006), ta sõnastab põhiküsimuse nii: „Kas laste- ja noorteteater on katarsist pakkuv teater või kogupere meelelahutus?“ „Kogupere“ on muutunud tõtt-öelda sõimusõnaks, see tähistab ohutut, ilma teravuste ja jahmatusteta hamburgeritoodet.

Tuleb vist tõdeda, et ei saa öieti aru, millest siis puudu jääb, kas esteetilisest tahtest, julgusest või hoopis andest? Jah, ma tean, majanduslikult on kole riskantne teha head lavastust, head filmi; head raamatutki on üsna mõttetu kirjutada – need ei müü eriti. Aga lapsed on kohutavalt vastuvõtlikud väiksed mutukad, nende teadvuses ei ole veel välja kujunenud turumajandusliku ühiskonna müübivusmalle. Noh, muidugi, lilleke on ilus, liblikas ka. Ja auto. Ent lasteteatril on võimalus pakkuda enamat, anda neile midagi säärast, et tulevase Eesti oluliste küsimuste lahendamise diskussioonid toimuksid hoopis teisiti mõtlevate, teistmoodi nägevate inimeste vahel. Praegu me lastele suunatud teater seda rolli ühiskonnas ei täida. Kirjandus saab tõtt-öelda palju paremini hakkama, eriti tänu Tähekesse ja Tänapäeva jutuvõistlusele, mille paremad viljad on ikka tõesti head. Filme tehakse vähe, „Ruudi“ on üsna eeskujulik näide korralikust asjast.

Armsad teatritegijad, selleks et kultuur end teostaks ning taastoodaks, põlvkonnalt põlvkonnale liiguks ja tugevamaks muutuks, kasvaks, on mõttetu oodata algatust kuskilt mujalt kui enda seest. Nii et kui järgmise hooaja lastetükke plaanima hakkate, saatke ärijuht parem koosolekulaua tagant ära kuskile pirukat süüa. Ja katsuge ka end valla kiskuda sisemisest (raha)tsensuurist. Meil on vaja liigutada mägesid, nii et liiva silma puistamine ja kärbeste pähe ajamine palun jätta!

JÜRGEN ROOSTE